

FÓRUM ARCHIVÁROV

ROČNÍK: II.

ČÍSLO: 8

OKTOBER 1991

ARCHIVÁRSKE ODBORY

Uplynulé štyridsaťročné obdobie prinieslo slovenským archivárom mnoho - dobrého i zlého. Vari najvypuklejším spôsobom sa v súčasnosti prejavuje trvale neriešená sociálna, najmä platová situácia. Spoločné úsilie o napravenie tohoto stavu sťažovala i organizačná roztrieštenosť archívov a viackrátajnosť ich riadenia. Stretnutie zástupcov slovenských archívárov - odborárov na pôde Slovenského výboru Odborového zväzu štátnych orgánov a organizácií 06.11.1991 by malo znamenať obrat k lepšiemu. Vznikla prierezová profesná štruktúra, **subsekcia archívov** zmieneneho odborového zväzu. Pre najbližšie obdobie postavili odborári do svojho čela sedem kolegov, ktorí reprezentujú jednotlivé regióny a pracoviská. Sú to: P. Valková z Martina, O. Kvasnicová z Topoľčian, E. Niczky z Košíc, V. Verdonová z Prešova, T. Ďurdík z Veľkého Krtíša, M. Munková a F. Bokes z Bratislavy. Zástupca archívárov bude pravidelne pozývaný na zasadania snemu odborového zväzu. Vytvorenie subsekcie poskytuje možnosti sumarizovať, tlmočiť a presadzovať požiadavky archívárov pri najrozličnejších príležitostiach (posudzovanie mzdových úprav, riešenie pracovnoprávných otázok, zlepšovanie podmienok ochrany zdravia pri práci, rokovanie o kolektívnych dohodách na úrovni Odborového zväzu a ministra vnútra SR). Do akej miery bude toto úsilie úspešné je nielen vecou fundovanosti pri rokovaní, ale i vnútornej spolupráce všetkých nás archívárov - odborárov, našej angažovanosti a podpory spoločnému záujmu. Základy však boli položené!

Za účastníkov F. Bokes

Z porad štátnych archívov v SR

Dňa 24. septembra 1991 sa v Štátnom oblastnom archíve v Bratislave konala porada riaditeľov štátnych ústredných a štátnych oblastných archívov k aktuálnym otázkam slovenského archívnictva. Predmet rokovania zahŕňal štyri základné otázky:

L e g i s l a t í v n e - riaditeľ odboru archívnictva P. Kartous informoval prítomných, že dňa 23.9.1991 vláda SR schválila novelu zákona o archívnictve v predložennom znení, ktorou sa o.i. fixuje súčasná sieť archívov v SR. Na základe predbežných informácií uviedol, že novela súčasne mení názov SOA SR na Slovenský národný archív - čo neskôr potvrdil aj námestník ministra vnútra J. Bencúr. /V tom čase, keď po schválení novely, sa ešte nevedelo, že vláda na základe odporúčania svojho legislatívneho odboru v jej konečnom znení odporučila SNR názov SOA SR zmeniť na Ústredný archív SR !/, čo je pre nás neprijateľné!/. Novela má byť predložená na rokovanie SNR v okt. - nov. 1991. V nadväznosti na to odbor archívnictva vytvoril Komisiu pre prípravu nového zákona o archívnictve v zložení: J. Spiritza, M. Kučáková, M. Melníková, J. Surovec, P. Draškaba, R. Zemene, P. Lebovič, P. Dvorský, J. Klačka, M. Antonič, P. Zoričák, zástupca SSA, zástupca VAR; konzultanti J. Klimko a D. Šveda.

K o n c e p č n é - riaditelia dostali informáciu o troch variantoch navrhovaného územno-správneho členenia SR od 1.1.1993, resp. 1.1.1994. Vzhľadom na túto skutočnosť odbor archívnictva dopracuje variantné modelové návrhy na organizačnú sieť slovenského archívnictva, ktoré začiatkom októbra zašle všetkým archívom na stanovisko, resp. pripomienkovanie. Súčasne s prípravou nového zákona o archívnictve sa budú riešiť aj organizačno-právne a teoretické aspekty riadenia archívnictva a spisovej služby.

M z d o v é - riaditeľ odboru archívnictva ubezpečil prítomných, že odbor v súvislosti so zavedením novej mzdovej sústavy v štátnej správe urobil všetko /aj nad rámec svojich kompetencií/ preto, aby archívy boli zaradené do štátnej správy a vzťahoval sa na ne aj príslušný mzdový katalóg, ktorý by mal vstúpiť do platnosti 1.1.1992. Súčasne riaditelia dostali presnú informáciu o novom dočasnom mzdovom katalógu v archívoch ČR, platnom od 1.9.1991 do zavedenia novej mzdovej sústavy v štátnej správe. Mzdový katalóg českých archívov je v jednotlivých funkciách v priemere vyšší oproti súčasne platnému /v ČR a SR/ o 780.- Kčs. Vláda ČR ani Ministerstvo vnútra ČR však na jeho realizáciu nedalo žiadne finančné prostriedky. Je to teda, žiaľ, iba "platonický", nič neriešiaci katalóg. Pritom štátne archívy v ČR sú ešte stále organizačnou súčasťou krajských správ polície.

R o z l i č n é - riaditelia boli informovaní o stave spisovej služby, problémoch v tejto oblasti a následných riešeniach, o činnosti Heraldickej komisie, o medzinárodných stykoch, metodických otázkach, edičnej činnosti, personálnych a iných problémoch. Zástupcovia Odboru vnútornej prevádzky MV SR informovali o praktických prípravách ministerstva súsvisiacich so zavedením novej mzdovej sústavy v štátnej správe, ktorej súčasťou budú aj štátne archívy, o ďalšom materiálno-technickom vybavení oblastných archívov /viaceré dostanú v októbri 1991 kopírovacie a písacie stroje i faxy v hodnote 1 200 000.- Kčs/, o finančnom a technickom zabezpečení vystavby a rekonštrukcie budov archívov /t.r. sa má preinvestovať takmer 50 000 000 Kčs/. Navrhli vytvoriť Komisiu pre technické vybavenie archívov, ktorá by posudzovala novú techniku a jej čo najefektívnejšie využitie.

Časti rokovania sa zúčastnil aj námestník ministra vnútra J. Bencúr, ktorý informoval o schválení novely zákona o archívnictve vládou SR, o navrhovanom územno-správnom členení SR /ktorému organizácia archívnictva nemusí zodpovedať do dôsledkov/, o štátnej správe a o spisovej a archívnej službe. Zodpovedal otázky prítomných, vymenil si s nimi názory na uvedené otázky a prisľúbil podporu v riešení diskutovaných otázok.

K jednotlivým bodom rokovania bola priebežná diskusia. Uvedené i ďalšie otázky budú súčasťou práce odboru archívnictva a archívov v ich ďalšej činnosti.

Riaditeľ odboru archívnictva záverom požiadal riaditeľov, aby s rokaním oboznámili všetkých pracovníkov archívov, aby sa vyhlo zbytočným nedorozumeniam vyplývajúcim z neinformovanosti.

- - - x x x - - -

Dňa 17. - 18. októbra 1991 sa na Duchonke konala porada štátnych okresných archívov.

Obsahovo bola zameraná podobne ako porada riaditeľov ústredných a oblastných archívov. V rámci organizačných problémov, ktoré sa riešili, dominovala otázka vzorového organizačného poriadku ŠOKA. Riaditelia vzali na vedomie, že vzorový organizačný poriadok má byť publikovaný v priebehu októbra vo vestníku vlády SR a kvitovali, že sa v ňom podarilo dosiahnuť výraznú väzbu archívu na prednostu okresného úradu, ingerenciu riaditeľov do mzdových a rozpočtových otázok a teda aj istú autonómiu na ostatných pracovníkoch OÚ.

V priebehu porady sa ďalej prerokoval návrh klasifikačnej schémy fondov ŠOKA predložený odborom archívnickva. Schému, ktorá má slúžiť na identifikáciu fondov prostredníctvom výpočtovej techniky dopracuje komisia zložená z pracovníkov a riaditeľov ŠOKA a po dopracovaní sa včlení do jednotnej klasifikačnej schémy.

Pozornosť riaditeľov vyvolal výklad pracovníkov odboru a MV SR k rozpočtom a rozpočtovaniu na rok 1992 v miestnej štátnej správe, k stavu prác na budovaní jednotného informačného systému archívnickva a k postupu na úrovni ŠOKA, k novele zákona o archívnickve a predovšetkým k súčasným platom pracovníkov štátnych okresných archívov. V súvislosti s tým sa konštatovalo, že paralelne s krokmi vedúcimi k odmeňovaniu pracovníkov štátnych archívov ako pracovníkov štátnej správy, sa v priebehu rokov 1990 a 1991 podarilo zabezpečiť /jednotným úsilím odboru a riaditeľov/ úpravy plátov takmer v 30 archívovch, čím sa priemerný plat pracovníkov /ak zarátame aj AMB/ priblížil k 3 300.- Kčs. Ani to však nie je posledná hranica vzhľadom na to, že medzičasom sa posúval aj priemerný plat ostatných pracovníkov okresných úradov, i keď rozdiel sa citeľne znížil. Ďalší postup odboru archívnickva urýchlil list riaditeľa ŠOKA v Trnave J. Šimončíča /publikovaný aj v časopise Fórum archivárov/, na základe ktorého sa - namiesto predpokladaného predloženia rozboru odmeňovania pracovníkov ŠOKA do vedenia CSO resp. do kolégia ministra - vypracoval list riaditeľovi odboru verejnej správy a samosprávy, v ktorom sa ďalšie úpravy plátov nastolili ako principiálny problém. V nadväznosti na to sa potom na zmiernenom odbore stanovilo, že do konca roku 1991 budú mzdové fondy pracovníkov štátnych okresných archívov zhodnotené o ďalších cca 50 000.- Kčs /s platnosťou od 1.11.1991/.

V súvislosti s týmto úsilím riaditeľ odboru archívnickva informoval prítomných o tom, že Ministerstvo práce a sociálnych vecí SR konečne dňa 17.10.1991 predložilo Ministerstvu vnútra /a iným rezortom/ na pripomienkovanie Návrh zákona SNR o platových pomeroch pracovníkov v štátnej správe a v rozpočtových organizáciách, ktorý by mal po schválení vo vláde SR a v SNR vstúpiť do platnosti 1.1.1992. V návrhu zákona je jednoznačne, *expresis verbis* uvedené, že archívy sú súčasťou štátnej správy. Podľa katalógu miezd návrhu zákona, ktorý sa člení na 12 platových tried, by sa platy všetkých pracovníkov v archívovch mali zvýšiť o 80-100 %. Odbor archívnickva ešte tohože dňa podal Ministerstvu vnútra SR pripomienky ku katalógu funkcií, ktoré majú posilniť odborné postavenie archivárov.

J. Beňko, E. Sloboda

K páčlivým problémom

Predseda Spoločnosti slovenských archivárov E. Rákoš sa dňa 9. sept. 1991 obrátil listom na p. riaditeľa dr. P. Kartousa, CSc. o poskytnutie hodnovernej informácie o tom, aké konkrétne kroky podnikol a podniká Odbor archivnictva MV SR v záujme zlepšenia sociálneho postavenia pracovníkov štátnych archívov.

Odpoveď dr. P. Kartousa, CSc. uverejňujeme v plnom znení:

*****

OA-1094/04.02 -1991

2. október 1991

Vážený pán predsedu,

Váš list z 9. septembra 1991, ktorý som dostal 17. septembra 1991, sa dotýka viacerých okruhov problémov tak slovenského archivnictva, ako aj samotných archivárov, a preto by som Vám rád podal vyčerpávajúcu odpoveď.

Odbor archivnictva Ministerstva vnútra SR na základe Plánu hlavných úloh na rok 1991, ale aj v zmysle Kolektívnej zmluvy MV SR na rok 1991, začal hneď v januári t.r. medzirezortné rokovanie na Ministerstve práce a sociálnych vecí SR, využívajúc pri tom podklady, ktoré vypracovala pracovná komisia Vedeckej archívnej rady pre úpravu systému odmeňovania pracovníkov štátnych archívov /predložené a schválené na zasadnutí VAR dňa 18.12.1990/. Na základe opakovaných rokovaní s vedúcim oddelenia miezd a príslušným referentom MPaSV SR, ktorí sa k zaradeniu pracovníkov štátnych archívov do okruhu štátnej správy vyslovili, že je to v kompetencii príslušného rezortu, t.j. Ministerstva vnútra SR, sme vypracovali interný návrh na odmeňovanie pracovníkov štátnych archívov, vychádzajúci zo "Zásad nového systému odmeňovania odborných pracovníkov vykonávajúcich štátnu správu a samosprávu". V tomto internom návrhu, ktorý sme odovzdali na MPaSV SR 11.2.1991, sa hovorilo o opodstatnenosti zaradenia pracovníkov štátnych archívov do okruhu štátnej správy, o platových triedach, funkciách a ich charakteristike. Neuvádzalo sa rozpätie jednotlivých platových tried, pretože toto sa neustále menilo a mení. Naše rokovania na Ministerstve práce a sociálnych vecí SR boli v koordinácii s príslušnými odborními Ministerstva vnútra SR a o ich výsledku sme pravidelne informovali širokú

archivársku verejnosť prostredníctvom riaditeľov štátnych archívov na poradách, ale aj na stretnutí zástupcov odboru archivníctva s pracovníkmi SOA SR a priamoriadených štátnych archívov 25.4.1991. Ďalší vývoj situácie okolo schválenia zásad odmeňovania pracovníkov štátnej správy vo federálnej vláde a republikových vládach sme pravidelne sledovali v rámci konzultácií na oddelení miezd Odboru mzdovej politiky MPaSV a na ich výzvu sme vypracovali oficiálny návrh na odmeňovanie pracovníkov štátnych archívov v zmysle Zásad systému odmeňovania odborných pracovníkov vykonávajúcich štátnu správu, kde sme zapracovali aj vecné pripomienky zo stretnutia s archivármi 25.4.1991. Návrh sme predložili jednak priamo odboru mzdovej politiky MPaSV SR 5.6.1991, ako aj námestníkovi ministra vnútra SR s tým, aby bol zapracovaný do návrhu predkladaného Ministerstvom vnútra SR, ktorý by mali vypracovať Odbor verejnej správy a Odbor vnútornej prevádzky. O tomto kroku sme informovali riaditeľov štátnych ústredných archívov a štátnych oblastných archívov listom odboru archivníctva 7.6.1991; štátne okresné archívy mali byť informované v rámci konzultatívnych návštev, resp. pracovných porád. Aj po vypracovaní a odovzdaní spomenutého návrhu sme zostali a zostávame v pravidelnom kontakte s vedúcim oddelenia miezd MPaSV SR a sledujeme problém schválenia zásad odmeňovania pracovníkov štátnej správy. Podľa informácií malo tieto zásady MPaSV SR rozoslať rezortom na pripomienkovanie najprv do konca augusta, potom sa tento termín posunul na september. Dodnes však zásady na pripomienkovanie predložené neboli; so zavedením nového mzdového systému sa, podľa našich informácií, počítá od 1.1.1992. Otázka systému odmeňovania pracovníkov štátnych archívov, ako aj postup práce na ňom bola opätovne predmetom rokovania porady riaditeľov štátnych ústredných a štátnych oblastných archívov 24.9.1991. Súčasne poznamenávam, že Ministerstvo vnútra SR nie je ľahostajné voči súčasnej nepriaznivej finančnej a sociálnej situácii pracovníkov a aj štátnych archívov. Okrem riadneho ročného mzdového nárastu rieši túto situáciu pravidelnou mesačnou valorizáciou miezd a štvrtročnými odmenami pracovníkov priamoriadených štátnych archívov; štátny ústredný archív SR to obdobne rieši v rámci svojich rozpočtovaných finančných prostriedkov.

Odbor archivníctva MV SR venuje špeciálnu pozornosť platom pracovníkom štátnych okresných archívov, vrátane Archívu hlavného mesta SR Bratislavy. Špeciálnu preto, lebo priemerný plat pracovníkov SOKA k 1.10.1990 bol nižší ako priemerný plat pracovníkov štátnych ústredných a štátnych oblastných archívov v SR, ďalej preto, lebo finančné prostriedky na mzdy pracovníkov SOKA vymedzuje Odbor verejnej správy MV SR a nakoniec preto, lebo nomenklatúry základných plátov pracovníkov SOKA už dnes neumožňujú zásadnejší platový progres. Podarilo sa presadiť pozitívne platové úpravy v 28 štátnych okresných archívoch /z finančných prostriedkov okresných úradov alebo dotáciou z MV SR/, čím sa

priemerný plat pracovníkov SOKA v priebehu roku 1991 zvýšil na 2.850.- Kčs /vysokoškooláci 3.320.- Kčs, stredoškooláci 2.370.- Kčs/. Znamená to, že priemerný plat pracovníkov SOKA sa upravil takmer do výšky priemerného platu pracovníkov štátnych ústredných archívov /2.860.- Kčs/ a pracovníkov štátnych oblastných archívov /3.000.- Kčs/, vykazovaného k 30.10.1990. Vychádzajúc z presvedčenia, že i tento pokrok je nedostatočný navrhol odbor archívnickva /na základe zámerov na rok 1991, ktoré list dr. Šimončiča len urýchlil/ dňa 26. 9.1991 riaditeľovi Odboru verejnej správy MV SR ďalšie úpravy plátov tak, aby sa priemerný plat pracovníkov štátnych okresných archívov dostal na úroveň priemerného platu pracovníkov okresných úradov, teda do výšky 3.200.-Kčs. Zvlášť sme upozornili na potrebné úpravy plátov v tých okresných archívoch, kde sa plátové úpravy doteraz neuskutočnili alebo boli nedostatočné. V týždni od 30.9.1991 do 4.10.1991 prerokujeme naše návrhy s riaditeľom Odboru verejnej správy MV SR osobne za účasti zodpovedných pracovníkov jeho odboru.

K mzdovej úprave archívnych pracovníkov v Českej republike by som uviedol len toľko, že Ministerstvo práce a sociálnych vecí ČR novelizovalo katalóg funkcií a mzdových taríf pre pracovníkov štátnych, mestských a okresných archívov v ČR na prechodnú dobu s účinnosťou od 1.9.1991 do prijatia nového systému odmeňovania pracovníkov štátnej správy. Zvýšenie hornej hranice jednotlivých tarífnych rozpätí sa pohybuje v priemere o 780.- Kčs, ale potrebný finančný objem mzdových prostriedkov na zvýšenie plátov českí kolegovia však nedostali. Poznámavam ešte, že v Českej republike štátne archívy naďalej zotrávajú pri krajských správach Polície Českej republiky.

Vážený pán predseda, v závere Vášho listu sa pýtate, či náš odbor neuvažuje o predložení komplexného rozboru stavu archívnickva na rokovanie vlády SR.

Keď sme vo februári t.r. predložili na rokovanie kolégia ministra vnútra SR pre CSU program zabezpečenia činnosti štátnych archívov v SR po roku 1990, predpokladali sme, že náročné požiadavky, ktoré program tlmočil, finančného, priestorového zabezpečenia archívov, program komplexnej ochrany archívnych dokumentov i program personálneho rozvoja, nebude možné riešiť iba v rámci možnosti rezortu a že to bude potrebné, po istom dopracovaní, najmä pokiaľ ide o rozpracovanie analýzy súčasného stavu archívnickva, predložil vládě SR. Minister vnútra Slovenskej republiky však tento náročný program 22.2.1991 schválil a uložil kompetentným riaditeľom odborov CSU zabezpečiť finančné a systemizačné podmienky, špecifikované v tomto programe pre činnosť štátnych archívov.

Poznámavam, že rezort zabezpečil len pre rok 1991 sumu takmer 50 miliónov Kčs pre výstavbu, rekonštrukciu a materiálno-technické zabezpečenie štátnych ústredných, štátnych oblastných a štátnych okresných archívov v SR,

ako aj nárast personálneho stavu týchto archívov do roku 2005 o 70 pracovníkov. Požiadavka, zabezpečiť pre štátne oblastné archívy na tento rok 8 pracovníkov, sa už takisto splnila. Tieto čísla treba vidieť i v kontexte s finančnými prostriedkami, ktoré poskytla archívnictvu v ČR vláda Českej republiky. Na základe analogického materiálu uvoľnila pre výstavbu SDA v Prahe 3,3 milióna Kčs a 200.000.- Kčs pre archív v Brne.

V tejto súvislosti by som Vás ešte rád informoval, že odbor archívnictva po prerokovaní novely zákona o archívnictve vo vláde SR 23.9.1991 už ustanovil pracovnú komisiu pre prípravu zásad novej právnej úpravy archívnictva v SR. Na diskusiu a vyjadrenie zaslal archívárom i materiál o variantoch územno-správneho členenia Slovenskej republiky a organizačnej štruktúre štátnych archívov v SR, ako súčasť širšie rozpracovanej koncepcie ďalšieho rozvoja archívnictva v SR. V jej rámci už odbor pripravuje i na rokovanie vlády Slovenskej republiky situačnú správu o predarchívnej starostlivosti v Slovenskej republike.

Prírodzene, že pri príprave všetkých kľúčových materiálov, zameraných na rozvoj archívnictva v SR, náš odbor očakáva podporu a spoluprácu i zo strany Spoločnosti slovenských archívárov.

Vážený pán predseda, záverom si Vás dovoľujem požiadať, aby ste s obsahom tejto mojej odpovede oboznámili i archívárov v Slovenskej republike, a to formou publikovania v časopise Spoločnosti.

S priateľským pozdravom

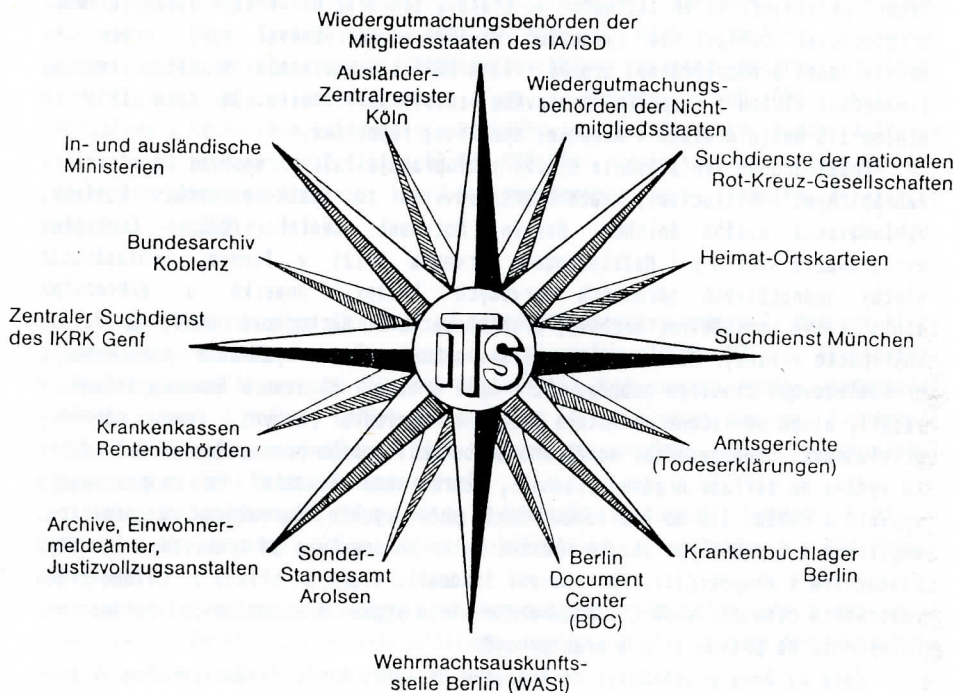
PhDr. Peter Kartous, CSc.,
Riaditeľ odboru archívnictva

Medzinárodná vyhľadávacia služba ITS - história a súčasnosť

Počas druhej svetovej vojny došlo k veľkým presunom značnej časti európskeho obyvateľstva. Veľa rodinných zväzkov porobených národov bolo násilne popretŕhaných. Množstvo ľudí nemalo počas dlhej doby žiadne informácie o svojich najbližších a známych.

Nationale und internationale Zusammenarbeit

und zahlreiche weitere Institutionen, Firmen usw.

Práve preto v roku 1943 mocnosti protihitlerovskej koalície po vzájomnej dohode pristúpili k utvoreniu organizácie, úlohou ktorej bolo vyhľadať nezvestné osoby a opäť spájať vojnovými udalosťami roztrhnuté rodiny. Tak pri Britskom červenom Križi došlo k pretvoreniu tamojšieho oddelenia medzinárodných vecí na Vyhľadávaciu kanceláriu so sídlom v Londýne. V roku 1944 sa celého programu ujala UNRRA, ako hlavný organizátor. Jej úloha spočívala v registrácii a vyhľadávaní odvečených osôb a v spájaní hľadaných osôb s ich rodinami.

Po skončení vojny bola v septembri 1945 vytvorená Centrálna vyhľadávacia kancelária, ktorá sa po ďalších zmenách v roku 1947 pretvorila v International Trading Service - ITS, teda do dnešnej podoby. V roku 1955 sa hlavným organizátorom ITS stal Medzinárodný výbor Červeného Križa so sídlom v Ženeve. Výbor, skladajúci sa zo zástupcov 10 štátov, tentoraz už vrátane zástupcu NSR, uskutočňoval dohľad nad činnosťou služby a koordinoval jej prácu na medzivládnej a medzištátnej úrovni. Vláda NSR sa zaviazala v celom rozsahu financovať službu z rozpočtu spolkového ministerstva vnútra. Od roku 1946 je sídlom ITS mesto Arolsen v Nemeckej spolkovej republike.

Medzinárodná vyhľadávacia služba spolupracuje aj s mnohými domácimi a zahraničnými inštitúciami, vrátane archívov. Sú to Spolkový archív Koblenz, Vyhľadávacia služba Mníchov, Berlín Document Center /BDC/, Centrálna vyhľadávacia služba pri Medzinárodnom Červenom križi v Ženeve, vyhľadávacie služby jednotlivých národných červených križov, nemecké a zahraničné ministerstvá, poisťovne, archívy, prihlasovacie a dôchodkové úrady a ďalšie inštitúcie a firmy. Hlavnou úlohou ITS v súčasnosti je vydávanie potvrdení o prenasledovaní civilným osobám, ktoré boli v období nacizmu v Nemecku držané v zajatí, alebo odvedené na nútené práce v dôsledku rasovej, resp. národnej príslušnosti, náboženstva, morálneho alebo politického presvedčenia. Potvrdenie sa vydáva na základe úradnej žiadosti, ktorú musí žiadateľ čo najpresnejšie vyplniť a zaslať ITS do Arolsensu. /Menší počet týchto formulárov v nemeckom, anglickom a francúzskom jazyku vlastní autor príspevku a je archívom, či iným žiadateľom k dispozícii/. Po vybavení žiadosti, ktoré sa skladá z celého radu rešeršných činností vydá ITS potvrdenie alebo výpis z archívnych dokumentov. Potvrdenie má právnu silu a preukaznosť.

Ešte aj dnes prichádzajú do Arolsensu desiatky tisíc žiadostí ročne. V roku 1990 to bolo vyše 126 000 žiadostí občanov zo 40 krajín celého sveta. Sústavne sa rozširujúca centrálna menná kartotéka obsahuje cca 43 miliónov odkazových kariet. Tieto tvoria vyhľadávací kľúč k dokumentom v 20 archívoch ITS. Pre lepšiu predstavu o rozsahu Medzinárodnej vyhľadávacej služby uvádzame údaje, zachycujúce stav začiatkom tohto roka:

ITS uchováva 18.902 bm dokumentačných materiálov, 119.910 metrov mikrofilmov a 41.293 mikrofiší.

Od vzniku ITS do roku 1991 bolo poskytnutých 7 miliónov informácií, z ktorých len 1,7 milióna bolo neúplných, resp. nedostatočných, avšak aj tieto môžu byť po doplnení potrebných údajov kedykoľvek opäť vybavené. Celkový počet pracovníkov začiatkom roka 1991 predstavoval 390 zamestnancov viacerých národností, z toho 10 odborných pracovníkov.

Medzinárodná vyhľadávacia služba, i keď medzi širokou verejnosťou menej známa, predstavuje inštitúciu, ktorá od skončenia druhej svetovej vojny vykonáva maximálne humanitnú prácu v prospech obetí hitlerovskej hrôzovlády v rokoch 1933 až 1945 a ich potomkov.

Mám otázku...

Takto nejako by sa mohla nazvať prípadná pravidelná rubrika nášho občasnika, do ktorej by radoví archivári prispievali svojimi "negatívnymi znalosťami" - čiže otázkami na problémy, ktoré ich trápia, resp. zaujímajú a nepoznajú na ne odpoveď. Hľadanie odpovedí na otázky by som zveril redakcii a výboru, ktorí by ich v spolupráci s kompetentnými miestami /osobami, inštitúciami/ mali nájsť a v niektorom z nasledujúcich čísiel ich publikovali. Dovolím si jeden z týchto otáznikov položiť.

Slovenský národný archív je ústav, ktorého hlavnou náplňou je preberať, spracovávať, ochraňovať a sprístupňovať písomný materiál pochádzajúci z činnosti ústredných orgánov štátnej moci a správy na Slovensku. Podobne to je aj v českej republike, kde obdobnú funkciu plní Státní ústřední archiv. Ich zriaďovateľmi sú republikové ministerstvá vnútra. Prečo to píšem, keď takéto informácie patria k základným vedomostiam archivárov? Dôvod na zamyslenie mi nedávno poskytla jedna televízna relácia, ktorej sa pertraktoval problém preberania materiálov bývalého ÚV KSČ do SÚA ČR. V čom je problém? Máme dva národné archívy, avšak troch centrálnych producentov písomností. Je nepochybné, že archívny materiál pochádzajúci z úradnej činnosti orgánov federácie patrí rovnako Čechom ako Slovákom. Samostatne stojace archívy týchto inštitúcií, ako archívy zvláštneho významu sú však súčasťou sústavy archívov ČR.

Druhou časťou problému sú písomnosti vzišlé z činnosti vysokých politických a vládnych činiteľov ako osobností. Kam patria svojou provenienciou písomnosti /osobné fondy/ občanov SR vo federálnych orgánoch? Do "Česko-Slovensko Federálneho archívu"? Toto sú otázky na jeden z mnohých problémov týkajúcich sa štátoprávneho usporiadania ČSFR. či už postavíme vedľa seba princíp národný, občiansky, územný, inštitucionálny alebo akýkoľvek iný, máme k týmto fondom trochu ďaleko, nielen v kilometroch.

Podobne možno postaviť otázku koexistencie ČSAV a SAV. Argument o potrebe jednotného vystupovania našej vedy voči zahraničiu neobstojí. Hľadať odpovede však musia kompetentní. Kto nám je v našom prípade?

Peter Víglaš

VÝSTAVA, NIE VEC KAŽDODENNÁ

11. októbra 1991 bola v priestoroch Podtatranského múzea v Poprade otvorená komorne ladená výstava dokumentov Státneho okresného archívu v Poprade, viažucich sa k remeselnej výrobe a cechom v regióne okresu Poprad - "Zručnosť a um našich predkov". Artikuly, cechové knihy, vyučné listy, potvrdenia, typária a ich odtlačky, spestrené fotografiami dobových rytín a rôznymi trojrozmernými muzeálnymi exponátmi približujúce výrobu a spracovanie kovov, textilu, kameňa, dreva, či potravín, umožnili návštevníkom aspoň na chvíľu vniknúť do hĺbky storočí.

Hlavným cieľom nás archívárov, nebolo len oživenie histórie, ale zároveň sme chceli poukázať na význam a potrebu archívov. Chceli sme sa týmto spôsobom prezentovať verejnosti. Výstava sa stretla s pochopením, hlavne u predstaviteľov mesta a okresu. Dobré nám padlo ocenenie z úst primátora mesta Ing. Madáča, prednostu Okresného úradu Ing. Kubika a PhDr. Jána Beňku z Odboru archívnictva MV SR. Na našej pôde sme privítali aj prof. Máriu Novotnú a prof. Bohuslava Novotného, našich popredných archeológov. S najmenším záujmom sa žiaľ stretla výstava u samotných archívárov. Okrem kolegov zo ŠOBA v Levoči a zo ŠOKA v Liptovskom Mikuláši, nenašla naša úprimná pozvánka miesto ani v jednom kalendári. Prezentovať sa verejnosti sa nám, podľa všetkého, podarilo. Prezentovať sa svojou prácou, možno sa trochu poschváliť "čo my všetko máme", či vypočuť si aj kritické slová, nebolo jednoducho komu.

A tak nám nevdojak napadlo, ako nás môže uznávať verejnosť, ako si nás môžu ľudia vážiť, keď my sami, archívári, to medzi sebou nevieme. Veď výstavy archívnych dokumentov, nie sú vecou každodennou.

PhDr. Zuzana Kollárová

*****

Poznámka redakcie:

Náš časopis je pripravený nielen informovať o akciách, ktoré prebiehajú, alebo už skončili, ale prispieť svojou inzerciou k úspechu podujatí, ktoré sa len chystajú. Včasnú informáciu o výstave v Poprade by iste rozmnožilo počet záujemcov.